

מסורת הש"ם

א) וקדושין ל. פא.), ב) [מגילה כ:], ג) שבת ט:., ד) [פסחים קט:], ה) ברכות כ:., ו) [ג'ל כפול], ז) [נדב"ל מי יאכל], ח) גי' ר"מ ואינו יכול להקדק מכאן דאין חייבות בבהמ"ז דאורייתא דלמא חייבות לדאורייתא אלא כיון דאין מנטרפות:.

גליון הש"ם

נב) אפר רבא סא קושיא. ענין זה דימות דף קט ע"ב:

מוסף רש"י

שהרי תנופה שירי מצוה היא. דלא מעכבא כפרה ולא עיקר מלוא היא, כדאמרינן בפרק שמי מדות (מנחות זג:) שאם עשה לתנופה שירי מלוא מעלה עליו הכתוב כאילו לא עשה כיוסר שאין צריך להציל קרבן אחר: וכן לולב. מולין ומציא מעלה ומוריד: ממטי ליה. מולין: ומייתי. מציא: גירא צעיניה דסענא. הרי זה לתן צעיניו של שטן שראה צעיניו שאין זו כח לנתק מעלנו עול מלות: ולאו מלמא היא. אין נכון לומר כן: לאיגוריי. שיתגרה זו שטן שהוא יצר הרע וישאלנו לתעות מעל קונו ומסור ענמו על הדבר: **בתנ"י** **יטול על שלחנו**. אם שכת ולא נטל קודם אכילה צריך להפסיק סעודתו וליטול לולב: **גב' אם הסחילו אין מפסיקין**. גבי תפלת המנחה מנן לה במסכת שבת לא ישב אדם לפני הספר ולא יכנס לא לאכול ולא לדון ואם הסחילו קודם המנחה ומשכה סעודתן והגיע זמן המנחה אין מפסיקין אין צריכין להפסיק סעודתן ולהתפלל: **הא דאיכא שהות ביום**. התם גדאיכא שהות להתפלל אחר שיגמרו סעודתם ומתני' דהכא גדליכא שהות שתמשך סעודתו עד שתחשך: **ומאי קושא**. דתפלה אלוכל דליטריך רב ספרא לשנויי עלה דלמא תרווייהו גדאיכא שהות וגבי לולב מפסיקין דמדאורייתא היא אבל תפלה דרבנן: **אלא אי קשיא**. דליטריך רב ספרא לשנויי היא גופה קשיא דלולב אלוכל רישא דקתני מפסיק וסיפא משמע ימתין אם יראה שהרי יש לו שהות כל היום: **דלמא מלוא לאפסוקי**. שמה ישכח ויפסע: **אלא אחר ר' יורא לעולם**. כי ליטריך רב ספרא לשנויי משום קושא קמייחא דליטריך: **בתנ"י מקרין אוסו**. כך היו נוהגין אחד קורא את ההלל ומוציא את הרכים ואם היה עבד או אשה או קטן הואיל ואין מחויב בדבר אין

שירי מלוא. מלוא שהיא שירים שאינה עיקר לעכז כפרה אעפ"כ חשובה היא לעכז את הפורענות: **שהרי תנופה שירי מלוא היא**. ואינה מעכבת כדתניא בתורת הכנים ומייתין לה בגמרא דיומא (דף ה.) לתנופה לכפר וכי תנופה מכפרת והלא אין כפרה אלא

בזם אלא שאם עשאה לתנופה שירי מלוא ששיירה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו לא עשה מן המוצחר וכיפר כלומר אעפ"כ כיפר שאין צריך להציל קרבן אחר: וכן לולב. מולין ומציא מעלה ומוריד: **ממטי ליה**. מולין: **ומייתי**. מציא: **גירא צעיניה דסענא**. הרי זה לתן צעיניו של שטן שראה צעיניו שאין זו כח לנתק מעלנו עול מלות: **ולאו מלמא היא**. אין נכון לומר כן: **לאיגוריי**. שיתגרה זו שטן שהוא יצר הרע וישאלנו לתעות מעל קונו ומסור ענמו על הדבר: **בתנ"י יטול על שלחנו**. אם שכת ולא נטל קודם אכילה צריך להפסיק סעודתו וליטול לולב: **גב' אם הסחילו אין מפסיקין**. גבי תפלת המנחה מנן לה במסכת שבת לא ישב אדם לפני הספר ולא יכנס לא לאכול ולא לדון ואם הסחילו קודם המנחה ומשכה סעודתן והגיע זמן המנחה אין מפסיקין אין צריכין להפסיק סעודתן ולהתפלל: **הא דאיכא שהות ביום**. התם גדאיכא שהות להתפלל אחר שיגמרו סעודתם ומתני' דהכא גדליכא שהות שתמשך סעודתו עד שתחשך: **ומאי קושא**. דתפלה אלוכל דליטריך רב ספרא לשנויי עלה דלמא תרווייהו גדאיכא שהות וגבי לולב מפסיקין דמדאורייתא היא אבל תפלה דרבנן: **אלא אי קשיא**. דליטריך רב ספרא לשנויי היא גופה קשיא דלולב אלוכל רישא דקתני מפסיק וסיפא משמע ימתין אם יראה שהרי יש לו שהות כל היום: **דלמא מלוא לאפסוקי**. שמה ישכח ויפסע: **אלא אחר ר' יורא לעולם**. כי ליטריך רב ספרא לשנויי משום קושא קמייחא דליטריך: **בתנ"י מקרין אוסו**. כך היו נוהגין אחד קורא את ההלל ומוציא את הרכים ואם היה עבד או אשה או קטן הואיל ואין מחויב בדבר אין

מוציא את המחויב מידי חובתו הלכך עונה אחריו כל מה שהוא אומר: **ופבא לו מאירה**. שלא למד ואם למד תבא לו מאירה שמצוה את קונו לעשות שלוחים כאלה: **עונה אחריו הללויה**. על כל דבר שהוא אומר והכי קתני לה במסכת סוטה (דף ז:) **ריגד** אמרו ישראל שירה צים כגדול המקרא את ההלל והם עונין אחריו הללויה משה אמר אשירה לה' והם אומרים אשירה לה' משה אמר כי גאה גאה והם אומרים אשירה לה' אלמא דעל כל דבר ודבר קאמר דעונין הללויה: **לכפול**. כל פסוק ופסוק ונהגו כן מפני שיש פרשה שכולה כפולה הדוד תחלה וסוף יאמר נא שלשה פעמים קראתי יה עניני במרחצ יה ה' לי ה' לי טוב לחסות טוב לחסות סבצוני סבוני דמה דחיתני ויהי לי לישועה קול רנה וישועה ימין ה' ימין ה' לא אמות ולמות לא נתני פתחו לי שערי זה השער וגו' אבל מאודך ולמטה אינו ^א(כופל) והיינו דאמרינן לקמן (דף נט.) מוסיקי לכפול מאודך ולמטה: **גב' באמס אמרו**. כל באמת הלכה היא ואין חולק בדבר: **בן מצרך לאציו**. ברכות המזון משהגיע לחינוך דחייב מדרבנן ובמסכת ברכות פרק מי שמתו (דף כ:) מוקים לה כגון שלא אכל אציו אלא כוית או כביצה דהוי שיעורא דרבנן דמדאורייתא לא מיחייב עד דשבע דכתיב ואכלת ושבעת והלכך אחי מדרבנן ומפיק מדרבנן: **שאשטו וצניו מצרכין** לו. דודאי מחמת שלא למד הוא: הלכתא

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

לח.

בא"י קושיא דלמא הא דאורייתא והא דרבנן. תימה והרי קידוש היום לדאורייתא כדאמר' פ' מי שמתו (ברכות דף כ: ושם) נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה והא דמשמע בריש מיר (דף ג:) שהוא מדרבנן איין הוא מדרבנן דדריש לאסור על היין מלוא כיון הרשות וקאמרינן מאי היא קידושא ואבדלתא

מושבע ועומד הוא ומשני קידוש עכמו דאורייתא ואפ"ה א"ר יוסי בריש ערבי פסחים (דף ק. ושם) דאין מפסיקין ופסקינן התם הלכה כר' יוסי בע"ש וכר' יהודה בערז פסח וי"ל דשאני קידוש היום שיכול לקדש ציוס ככלילה וליכא למיחש לפשיעות' כולי האי ועוד לפי שעוסק בסעודת שבת לא חיישינן כולי האי שמה יתעצל בקידוש היום: **י"ם טוב שני דרבנן**. ואכתי הוה מזי לשנויי דאידי ואידי איכא שהות אלא משום דכולי יומא זימניה הוא חיישינן טפי דלמא אחי למיפשע כדאמרינן פ"ק דשבת (דף י.) בזמנא כיון דקביעא ליה זימנא מירתת ולא אחי למיפשע ערצית כיון דכולי ליליא זמניה לא מרתת ואחי למיפשע ואין לומר משום דהתם ליליא זמן שינה וחישינן טפי דא"כ ההוא טעמא ה"ל למימר התם וי"ל דתפלה צריכה שהות ומתעצל זה טפי מנטילת לולב דמחי אגציהה נפק ציה: **בדרקתני מי שבא בדרך**. תימה בסוף פ' תפלת השחר (ברכות דף ג. ושם) אמר' השכים ללכת לדרך מציאין לו שופר ותוקע [לולב ומנענע] והיינו ציוס טוב וי"ל דהיכא דליכא למיטעי לא חייש ומיירי בזולך כמון התמוס למקום שגא חכם ועוד דהתם קתני השכים ללכת לדרך שמציתו הולך לקראת חכם ונוטל לולב קודם שילא אבל הכא קתני מי שגא בדרך וכשיכנס בציתו נוטל לולב משמע שממקום רחוק בא לצית: **מי שהיה עבד ואשה**. משמע כאן דאשה פטורה מהלל דסוכות וכן דע"נת וטעמא משום דמציא שזומן גרמא היא אע"ג דזהלל דלילי פסחים משמע בפרק ערבי פסחים (דף קט.) דמחייצי דד' כוסות ומסתמא לא תיקנו ד' כוסות אלא כדי לומר עליהם הלל ואגדה שאני הלל דפסח דעל הנס בא

ואף הן היו בצאות הנס אבל כאן לא על הנס אמור: **וְתָהִי לִּי מַאֲרִיהָ**. שלא למד ואם למד תבא לו מאירה שמצוה את קונו לעשות שלוחין כאלה כן פ' בקונט' ועל אשתו וצניו מצרכין לו בגמרא היה לו לפרש כן דמתני' מיירי בלא למד שמקרינן אותו ועונה אחריהן מה שהן אומרים ומשום דמצוה צמה שאלו מצרכין לו דלאו צני חיובא נייהו המקרינן אותו קלייט ליה דהא בגדול מקרא אף על פי שאין עונין אחריו אלא הללויה דנפיק בשמיעה לחודיה ותבא לו מאירה דעבד ואשה נמי לא מיחייצי בזהלל דמלות עשה שזומן גרמא הוא: **באמרת אמרו בן מצרך לאביו**. אין זה מענין משנתניו ולא מייתי ליה אלא אגב גררא דתבא לו מאירה דהכא לא איירי במקרא אותו דבפ' מי שמתו (ברכות דף ק. ושם) רוצה לדקדק מכאן דנשים חייבות בצרכת המזון דאורייתא דמוציאא אחרים ידי חובתן ופריך קטן איכא' למימר דאורייתא אלא הב"ע דאכל שיעורא דרבנן ומפיק דרבנן ובתוספתא קתני גבי ברכת המזון דאין אשה ועבד וקטן מוציאין את הרכים ידי חובתן ואיכא לאוקומי כשאכל שיעורא דאורייתא ואין יכול לדקדק מכאן ^אדברכת המזון דאורייתא דללמא לא הוי דאורייתא כיון דאין מנטרפות ליזמון כדתנן פרק שלשה שאכלו (שם דף מה.) אין מוציאאות אע"פ שהאיש מוציאן שאני איש דחשיב טפי אי נמי משום דרכים זילא בזה מלמא דהרי מגילה דנשים חייבות זה ופירש בזה"ג דאין נשים מוציאות את הרכים ידי חובתן במגילה: הלכתא

עין משפט ונר מצוה

פד א מיי פ"ו מה' לולב הלכה י סמג עשין מד טוש"ע או"ח סי' תרנב סעיף ב:

פה ב ג מיי פ"ג מה' תנוכה הלכה יד טוש"ע או"ח סי' תכב סעיף ג:

פו ד מיי פ"ה מה' ברכות הלכה טו סמג עשין ס:

—❧—

רבינו חננאל

מתני' מי שבא בדרך ואין בידו לולב, כשיכנס לביתו נוטלו על שלחנו כו'. אלמא מפסיק סעודתו ונטול. איני והתנן בשבת בפרק ראשון לא יכנס לאכול סמוך למנחה עד שיתפסק, וקתני אם התחילו אין מפסיקין. ושנינן אי איתא שהות ביום כדי לאכול ולגמור סעודתו ואחר כך מתפסק, אינו מפסיק. ואם אין שהות ביום מפסיק. ומתני' דבליכא שהות ביום. ואחא רבא ושני שניא אחרינא, אינו מפסיק. ואם אין שהות ביום מפסיק. ומתני' דאורייתא למצוה דרבנן, הלא בהדיא שנינו מפסיקין לקרית שעט ואין מפסיקין לתפלה. הלכך לולב דמדאורייתא מפסיק, תפלה דרבנן לא מפסיק. אלא מתני' היא גופא קשיא, קתני כשוכנס לביתו נוטלו על שלחנו, אלמא מפסיק, והדר תני לא נטל שחרית יטול בין הערבים. אלמא לא מפסיק בשחרית. ומשני רב אשי לאשווי לולב לתפלה, ואמר לכתחילה איבעי ליה לאפסוקי, ואי לא מפסיק יטול כל היום. אי הכי קשיא הכא קתני יטול על שלחנו אלמא מפסיק, והתם קתני אם התחילו אין מפסיקין לכתחלה, [א]לא לעולם כדאמרינן, הא דאיכא שהות ביום אין מפסיקין ואי ליכא שהות ביום מפסיקין. ומתני' נמי הכי קתני אין שהות ביום יטול על שלחנו, אלמא מפסיק, ואם יש שהות ביום אינו מפסיק, שאם לא נטל שחרית יטול בין הערבים שכל היום כשר ללולב. (משני) [דלשוויין] הא דלולב דאורייתא ותפלה מדרבנן, לא מצית אמרת, מדקתני מי שבא בדרך אלמא מתני' בשאר הימים דמדרבנן היא, דאי ס"ד ביום טוב ראשון שהוא מן התורה, כדכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון וגו', מי שירי לסגויי באורחא, אלא ש"מ (דמדרבנן בשאר הימים נינהו) [בשאר הימים דמדרבנן נינהו].

מתני' מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרינן אותו ועונה אחריהן מה שהן אומרים כו'. אמר רבא